Συλλογή της Νομολογίας

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)

της 30ής Ιανουαρίου 2014*

«Προδικαστική παραπομπή — Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις — Οδηγία 2004/80/ΕΚ — Άρθρο 12 — Αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας — Κατάσταση αμιγώς εσωτερικής φύσεως — Πρόδηλη αναρμοδιότητα του Δικαστηρίου»

Στην υπόθεση C-122/13,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Tribunale ordinario di Firenze (Ιταλία) με απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2013, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 15 Μαρτίου 2013, στο πλαίσιο της δίκης

Paola C.

κατά

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Borg Barthet, πρόεδρο τμήματος, M. Berger (εισηγήτρια) και F. Biltgen, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Y. Bot

γραμματέας: A. Calot Escobar

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

— η C., εκπροσωπούμενη από τον P. Pellegrini, avvocato,

— το Βασίλειο της Ισπανίας, εκπροσωπούμενο από την S. Centeno Huerta,

— η Ιταλική Δημοκρατία, εκπροσωπούμενη από την G. Palmieri και τον G. Palatiello,

— το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, εκπροσωπούμενο από την M. K. Bulterman,

— η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις A.-M. Rouchaud-Joët και F. Moro,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ιταλική.

κατόπιν της αποφάσεως που έλαβε, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, να αποφανθεί με αιτιολογημένη διάταξη, σύμφωνα με το άρθρο 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/80/ΕΚ του Συμβουλίου, της 29ης Απριλίου 2004, για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (ΕΕ L 347, σ. 1).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της C. και της Presidenza del Consiglio dei Ministri (Προεδρίας του Υπουργικού Συμβουλίου) σχετικά με την ευθύνη της τελευταίας αυτής λόγω της μη μεταφοράς από την Ιταλική Δημοκρατία της οδηγίας 2004/80 στην εσωτερική έννομη τάξη, καθώς και λόγω της ζημίας που υπέστη η C. εκ του γεγονότος αυτού.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 7 και 11 της οδηγίας 2004/80 έχουν ως εξής:

«(7) Δυνάμει της παρούσας οδηγίας θεσπίζεται σύστημα συνεργασίας για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα, [...]

[...]

(11) Πρέπει να εγκαθιδρυθεί σύστημα συνεργασίας μεταξύ των αρχών των κρατών μελών για να διευκολύνεται η παροχή αποζημίωσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εγκληματική πράξη έχει τελεστεί σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος στο οποίο διαμένει το θύμα.»

4 Το άρθρο 12 της οδηγίας αυτής, το οποίο αποτελεί τμήμα του κεφαλαίου ΙΙ που φέρει τον τίτλο «Εθνικά συστήματα αποζημίωσης», έχει ως εξής:

«1. Οι διατάξεις της παρούσας οδηγίας για την πρόσβαση στο δικαίωμα αποζημίωσης σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα πρέπει να βασίζονται στα συστήματα των κρατών μελών για την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφός τους.

2. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι στο πλαίσιο των εθνικών τους ρυθμίσεων υπάρχει πρόβλεψη για σύστημα αποζημίωσης των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που έχουν τελεστεί στο αντίστοιχο έδαφός τους, το οποίο διασφαλίζει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση των θυμάτων.»

Το ιταλικό δίκαιο

5 Η οδηγία 2004/80 μεταφέρθηκε στην ιταλική έννομη τάξη ιδίως με το νομοθετικό διάταγμα 204 περί εφαρμογής της οδηγίας 2004/80/ΕΚ για την αποζημίωση των θυμάτων εγκληματικών πράξεων (Decreto legislativo n. 204 attuazione della direttiva 2004/80/EK relativa all'indennizzo delle vittime di reato), της 9ης Νοεμβρίου 2007 (τακτικό συμπλήρωμα στην *GURI* αριθ. 261, της 9ης Νοεμβρίου 2007). Το διάταγμα αυτό παραπέμπει, όσον αφορά τις ουσιαστικές προϋποθέσεις χορηγήσεως αποζημιώσεων από το ιταλικό κράτος, στους ειδικούς νόμους που προβλέπουν τον τρόπο αποζημιώσεως των θυμάτων

εγκλημάτων τα οποία τελέστηκαν εντός του εθνικού εδάφους. Εντούτοις, οι εν λόγω ειδικοί νόμοι δεν καλύπτουν κάθε μορφή εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας. Δεν υπάρχει επομένως ειδικός νόμος ο οποίος εξασφαλίζει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση, κατά την έννοια του άρθρου 12 της οδηγίας 2004/80, στα θύματα εγκλημάτων σεξουαλικής βίας, όπως είναι το επίμαχο στην κύρια δίκη έγκλημα.

Η διαφορά της κύριας δίκης και το προδικαστικό ερώτημα

6 Η C. άσκησε αγωγή ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου ζητώντας να υποχρεωθεί η Presidenza del Consiglio dei Ministri να της καταβάλει αποζημίωση ύψους 150 000 ευρώ, κατόπιν της διαπιστώσεως ευθύνης της τελευταίας λόγω μη μεταφοράς της οδηγίας 2004/80 στην εσωτερική έννομη τάξη.

7 Προς στήριξη της αγωγής, η ενάγουσα της κύριας δίκης υποστηρίζει ότι υπήρξε θύμα σεξουαλικής βίας εκ μέρους του M. Ο εναγόμενος υποχρεώθηκε, μεταξύ άλλων, να της καταβάλει ποσό 20 000 ευρώ ως προσωρινή αποζημίωση. Ουδέποτε όμως κατέβαλε το ποσό αυτό. Συγκεκριμένα, κατά την έκδοση της εις βάρος του αποφάσεως, ο εναγόμενος εξέτιε ποινή στερητική της ελευθερίας, ήταν άπορος και δεν είχε εργασία ή κατοικία. Όπως υποστηρίζει η C., όταν αποφυλακισθεί ο M. θα είναι αφερέγγυος και θα εκδοθεί από την Ιταλία, οπότε η ίδια θα απολέσει κάθε ευκαιρία να λάβει από αυτόν εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση. Κατά την άποψή της, η Ιταλική Δημοκρατία δεν έλαβε τα αναγκαία μέτρα για να της εξασφαλίσει εύλογη και προσήκουσα αποζημίωση, κατά παράβαση της υποχρεώσεως που το εν λόγω κράτος μέλος υπέχει από το άρθρο 12 της οδηγίας 2004/80.

8 Ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου η Presidenza del Consiglio dei Ministri ζήτησε να απορριφθεί η αγωγή ως απαράδεκτη και αβάσιμη. Υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι η οδηγία 2004/80 επιδιώκει να ρυθμίσει αποκλειστικώς την αποζημίωση των θυμάτων εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας στις υποθέσεις διασυνοριακού χαρακτήρα, ενώ η αξιόποινη πράξη τελέστηκε στο ιταλικό έδαφος και το θύμα είναι Ιταλίδα υπήκοος.

9 Το αιτούν δικαστήριο κρίνει, συναφώς, ότι, μολονότι σκοπός της οδηγίας 2004/80 είναι να θεσπίσει μέτρα για τη διευκόλυνση της αποζημιώσεως των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις διασυνοριακού χαρακτήρα και να παράσχει στο θύμα εγκλήματος τη δυνατότητα να απευθυνθεί σε αρχή του κράτους μέλους διαμονής του, το άρθρο 12, παράγραφος 2, της οδηγίας αυτής θα μπορούσε εντούτοις να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι υποχρεώνει όλα τα κράτη μέλη να θεσπίζουν μηχανισμούς δυνάμενους να εγγυώνται την αποζημίωση των θυμάτων κάθε βίαιου και εκ προθέσεως εγκλήματος. Στην περίπτωση αυτή, η Ιταλική Δημοκρατία ενεργεί κατά παράβαση των υποχρεώσεών της, στο μέτρο που η εσωτερική νομοθεσία της προβλέπει καθεστώς αποζημιώσεως το οποίο περιορίζεται σε ορισμένα αδικήματα, αποκλείοντας τα εγκλήματα σεξουαλικής βίας.

10 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Tribunale ordinario di Firenze αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Πρέπει το άρθρο 12 της οδηγίας [2004/80] να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν την αποζημίωση των θυμάτων ορισμένων μόνο κατηγοριών βίαιων ή εκ προθέσεως εγκλημάτων ή, αντιθέτως, ότι επιβάλλει στα κράτη μέλη να μεταφέρουν την εν λόγω οδηγία [στην εσωτερική έννομη τάξη] θεσπίζοντας σύστημα αποζημιώσεως για τα θύματα όλων των βίαιων ή εκ προθέσεως εγκλημάτων;»

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου

11 Πρέπει να υπομνησθεί καταρχάς ότι με την οδηγία 2004/80, όπως προκύπτει από την αιτιολογική της σκέψη 7, «θεσπίζεται σύστημα συνεργασίας για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των θυμάτων εγκληματικών πράξεων σε υποθέσεις με διασυνοριακό χαρακτήρα». Η αιτιολογική σκέψη 11 της

οδηγίας αυτής ορίζει συναφώς ότι «[π]ρέπει να εγκαθιδρυθεί σύστημα συνεργασίας μεταξύ των αρχών των κρατών μελών για να διευκολύνεται η παροχή αποζημίωσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εγκληματική πράξη έχει τελεστεί σε κράτος μέλος άλλο από το κράτος στο οποίο διαμένει το θύμα».

12 Το Δικαστήριο έχει τονίσει ότι η οδηγία 2004/80 προβλέπει αποζημίωση μόνο στην περίπτωση εκ προθέσεως εγκλημάτων βίας που τελούνται εντός κράτους μέλους διαφορετικού από εκείνο της συνήθους διαμονής του θύματος (απόφαση της 28ης Ιουνίου 2007, C-467/05, Dell'Orto, Συλλογή 2007, σ. I-5557, σκέψη 59).

13 Εντούτοις, στην υπόθεση της κύριας δίκης, από την απόφαση περί παραπομπής προκύπτει ότι η C. υπήρξε θύμα εκ προθέσεως εγκλήματος βίας το οποίο τελέστηκε στο έδαφος του κράτους μέλους διαμονής της, ήτοι στην Ιταλική Δημοκρατία. Ως εκ τούτου, η επίδικη κατάσταση της κύριας δίκης δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2004/80, αλλά αποκλειστικώς του εθνικού δικαίου.

14 Σε μια αμιγώς εσωτερική κατάσταση, όμως, το Δικαστήριο δεν είναι καταρχήν αρμόδιο να αποφανθεί επί του ερωτήματος του αιτούντος δικαστηρίου.

15 Βεβαίως, κατά πάγια νομολογία, το Δικαστήριο μπορεί ακόμη και σε μια τέτοια κατάσταση να προβεί στην αιτηθείσα ερμηνεία, όταν το εθνικό δίκαιο επιβάλλει στο αιτούν δικαστήριο την υποχρέωση να αναγνωρίσει, στο πλαίσιο διαδικασιών όπως αυτή της κύριας δίκης, στους ημεδαπούς υπηκόους τα ίδια δικαιώματα με εκείνα τα οποία υπήκοος άλλου κράτους μέλους θα αντλούσε, στην ίδια κατάσταση, από το δίκαιο της Ένωσης (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 2013, C-111/12, Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia κ.λπ., σκέψη 35 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία). Ωστόσο, δεν απόκειται στο Δικαστήριο να λάβει τέτοια πρωτοβουλία, αν δεν προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι το αιτούν δικαστήριο έχει πράγματι τέτοια υποχρέωση (βλ., συναφώς, απόφαση της 22ας Δεκεμβρίου 2010, C-245/09, Omalet, Συλλογή 2010, σ. I-13771, σκέψεις 17 και 18).

16 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο οφείλει, στο πλαίσιο της κατανομής αρμοδιοτήτων μεταξύ των δικαστηρίων της Ένωσης και των εθνικών δικαστηρίων, να λαμβάνει υπόψη το πραγματικό και νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται τα προδικαστικά ερωτήματα, όπως αυτό εξειδικεύεται με την απόφαση περί παραπομπής (απόφαση της 23ης Απριλίου 2009, C-378/07, C-379/07 και C-380/07, Αγγελιδάκη κ.λπ., Συλλογή 2009, σ. I-3071, σκέψη 48 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

17 Εν προκειμένω, πάντως, αρκεί να διαπιστωθεί ότι, μολονότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποστήριξε με τις γραπτές παρατηρήσεις της ότι η υποχρέωση αυτή απορρέει από το ιταλικό συνταγματικό δίκαιο, από την απόφαση περί παραπομπής, αυτή καθεαυτή, δεν προκύπτει ότι το ιταλικό δίκαιο υποχρεώνει το αιτούν δικαστήριο να εξασφαλίσει στη C. τα ίδια δικαιώματα με εκείνα που θα αντλούσε ένας υπήκοος άλλου κράτους μέλους, στην ίδια κατάσταση, από το δίκαιο της Ένωσης.

18 Κατά συνέπεια, βάσει του άρθρου 53, παράγραφος 2, του Κανονισμού του Διαδικασίας, το Δικαστήριο είναι προδήλως αναρμόδιο να απαντήσει στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunale ordinario di Firenze.

Επί των δικαστικών εξόδων

19 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (έκτο τμήμα) διατάσσει:

Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι προδήλως αναρμόδιο να απαντήσει στο ερώτημα που υπέβαλε το Tribunale ordinario di Firenze (Ιταλία).

(υπογραφές)